

PAŃSTWOWA RADA OCHRONY PRZYRODY - KOMISJA DS. CITES
THE STATE COUNCIL FOR NATURE CONSERVATION – CITES COMMITTEE

Member of IUCN

National CITES Scientific Authority

Ministerstwo Środowiska, ul. Wawelska 52/54, 00-922 Warszawa
tel.: (+48) 225792017, fax: (+ 48) 225792730, CITES-SA@prop.mos.gov.pl

PROP/CITES/2015-204-1-ak

Poznań, 13 sierpnia 2015 r.

Sz.P. Maciej H. Grabowski
Minister Środowiska
Polski Organ Zarządzający CITES

OPINIA

Dotyczy zapytania firmy MG Nieruchomości Sp. z o.o., dotyczącego uwarunkowań (prawnych) sprowadzenia do Polski spoza obszaru Unii Europejskiej delfinów, w związku z planowaną realizacją Polskiego Centrum Delfinoterapii i Aquaterapii w Chorzowie.

Niniejsza opinia jest wydawana na prośbę Ministerstwa Środowiska, w trybie art. 96 ust. 3 pkt 5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Zgodnie z kompetencjami Komisji, dotyczy ona jedynie możliwości uzyskania zezwoleń CITES na import żywych delfinów do wskazanego celu.

W piśmie stanowiącym wniosek o udzielenie wyjaśnień podano następujące istotne informacje:

- delfiny te mają deklarowane pochodzenie: urodzone i wyhodowane w niewoli, a jako kraj ich urodzenia podano Rosję;
- zwierzęta te mają być importowane spoza Unii Europejskiej – nie podano jednoznacznie kraju eksportu;
- miejscem, do którego mają być sprowadzone i w którym mają być przetrzymywane, jest Ogród Zoologiczny w Wojewódzkim Parku Kultury i Wypoczynku w Chorzowie;
- import delfinów ma być realizowany na potrzeby planowanego utworzenia Polskiego Centrum Delfinoterapii i Aquaterapii w Chorzowie.

Nie podano przynależności gatunkowej tych zwierząt, a więc nie da się określić, w jakim załączniku CITES jest wpisany dany takson.

Do wniosku załączono:

- kopię pisma RDOŚ w Katowicach dotyczącą wymagalności oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko (bez znaczenia dla niniejszej opinii);
- kopię nieaktualnej (z września 2007 r.) listy gatunków zwierząt zamieszczonych w załącznikach CITES w języku rosyjskim i z częścią objaśnień (przy nazwach naukowych) dodatkowo w języku angielskim.

Podmiot wnoszący o informacje zapewnia o dysponowaniu doświadczonym zespołem o odpowiedniej wiedzy. Wydaje się temu przeczyć fakt, że wniosek nie

obejmuje informacji o gatunkach delfinów, które planuje się wykorzystywać, a jako materiał informacyjny dotyczący przepisów CITES wykorzystuje się nieaktualną, rosyjskojęzyczną wersję opracowania załączników do Konwencji.

Wszystkie walenie (Cetacea), w tym delfiny (Delphinidae i Platanistidae), znajdują się w załącznikach I lub II CITES oraz Aneksie A do rozporządzenia Rady (WE) nr 338/97 (poza okazami pozyskanymi przez na podstawie licencji przez ludność Grenlandii, które są w Aneksie B¹). Na podstawie rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt, wszystkie walenie objęte są też w Polsce ścisłą ochroną gatunkową. Oznacza to, że wszelki import osobników tych zwierząt do Polski spoza Unii Europejskiej, ich komercyjne wykorzystywanie, przemieszczanie wewnątrz Unii (w tym transport w granicach Polski), a także posiadanie, przetrzymywanie i wszelkie komercyjne wykorzystywanie, muszą być realizowane w zgodzie z przepisami rozporządzenia Rady (WE) nr 338/97 i rozporządzeń wykonawczych Komisji Unii Europejskiej (dalej zwanych UE WTR), postanowieniami CITES (w tym rezolucji Konferencji Stron tej Konwencji, a także regulacjami dotyczącymi ochrony gatunkowej, zawartymi w cytowanym wyżej rozporządzeniu w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt oraz w ustawie o ochronie przyrody. Przepisy te należy interpretować w duchu zgodnym z innymi konwencjami i porozumieniami, których Polska jest stroną, w tym: CMS, CBD, IWC i ASCOBANS. Zastosowanie mają też przepisy weterynaryjne i regulacje dotyczące dobrostanu zwierząt.

Wykorzystanie delfinów do celów delfinoterapii jest jednoznacznie działaniem komercyjnym i cel ten należy traktować jako podstawowy. Brak naukowych dowodów, by delfinoterapia przynosiła jakiegokolwiek unikatowe efekty, których nie można by osiągnąć za pomocą innych metod związanych z aktywnością ruchową (w tym pływaniem) i ew. kontaktu z innymi zwierzętami (np. psami). Nie jest to też oficjalnie uznany sposób leczenia jakiegokolwiek schorzenia. Wykorzystanie delfinów do tego celu w opinii Komisji PROP ds. CITES nie spełnia więc kryteriów art. 8 ust. 3 lit. e rozporządzenia Rady nr 338/97, ani warunków Rezolucji CoP CITES Conf. 5.10 (Rev. CoP15), dopuszczających do zastosowania wyjątków. Oznacza to, że zgodnie z art. III ust. 3 lit. c i ust. 5 lit. c CITES, a także art. 4 ust. 1 lit. d i art. 8 ust. 1 i 3, w odniesieniu do okazów gatunków z Załącznika I CITES i Aneksu A UE WTR nie można wydawać zezwoleń na import delfinów o pochodzeniu innym niż urodzone i wyhodowane w niewoli (kod pochodzenia „C” lub „D”) ani świadectw zwalniających je z zakazu komercyjnego wykorzystania. Okazy o pochodzeniu nieznanym (kod „U”) czy urodzone w warunkach kontrolowanych, ale niespełniające kryteriów okazów „urodzonych i wyhodowanych w niewoli”, określonych w art. 54 rozporządzenia Komisji (WE) nr 865/2006 i Rezolucji CoP CITES 10.16 Rev. (kod „F”), zgodnie z zasadami CITES należy w tym wypadku traktować tak samo jak pochodzące z wolności (kod. „W”).

W przypadku wniosków o takie zezwolenia decyzja odmowna byłaby też zgodna z Rezolucją 11.22 CMS, której Polska jest stroną. Na jej podstawie (oraz zgodnie z aktualną wiedzą naukową), pozyskiwanie walenii z wolności do celów delfinariów, w tym do ośrodków prowadzących delfinoterapię, należy traktować jako zagrożenie dla ich wolno żyjących populacji. W przypadku wniosków o zezwolenia importowe CITES Aneksu A do rozporządzenia Rady (WE) nr 338/97, w odniesieniu do wszelkich okazów o pochodzeniu innym niż „C” lub „D” należy więc odmówić wydania

¹ W polskim tłumaczeniu przypisów w tym rozporządzeniu jest błąd (powinno być „pozyskane” zamiast „pozyskanymi”), który powoduje, że tekst można interpretować w taki sposób, że okazy z Załącznika II CITES są w Aneksie „B”.

takich zezwoleń także w oparciu o art. 4 ust. 1 lit. a (i) rozporządzenia Rady (WE) nr 338/97, a także art. III ust. 3 lit. a lub ust. 5 lit. a CITES.

Komisja PROP ds. CITES, po przeanalizowaniu aktualnych danych na temat liczby delfinariów w Europie i na świecie, przeżywalności delfinów w tych delfinariach oraz sukcesu rozrodczego przebywających w niewoli delfinów, stwierdza, że obecne zapotrzebowanie dotyczące uzupełniania stanu delfinów w już istniejących delfinariach znacząco przewyższa liczbę tych zwierząt rodzących się w niewoli. Skutkuje to stałym zapotrzebowaniem na delfiny pochodzące z odłowów z wolności. Odłowy te są prowadzone, a pochodzące z nich zwierzęta wykorzystywane, w krajach, w których zasady CMS czy CITES nie są przestrzegane tak ściśle, jak w Unii Europejskiej, co skutkuje wskazanym w Rezolucji 11.22 CMS zagrożeniem dla wolno żyjących populacji. W praktyce oznacza to, że przy bardzo ograniczonym sukcesie hodowlanym tworzenie nowych delfinariów (w tym ośrodków delfinoterapii) będzie w skali globalnej zwiększało zapotrzebowanie na delfiny pochodzące z wolności, nawet gdy nowe jednostki będą wykorzystywały wyłącznie delfiny urodzone i wyhodowane w niewoli (skutecznie konkurując o nie z innymi delfinariami). W efekcie, tworzenie nowych delfinariów i sprowadzanie do nich delfinów będzie miało negatywny wpływ na stan ochrony różnych gatunków waleni. Oznacza to, że nie powinno się na nie wyrażać zgody w oparciu o art. 4 ust. 1 lit. a (i) rozporządzenia Rady (WE) nr 338/97, a także art. III ust. 3 lit. a albo ust. 5 lit. a CITES.

Dodatkowo, w przypadku żywych okazów z Załącznika I CITES i dowolnego Aneksu do rozporządzenia Rady (WE) nr 338/97, import może być dozwolony jedynie, jeśli odbiorca żywego okazu posiada wyposażenie odpowiednie do przetrzymywania go i opieki nad nim. W przypadku Aneksu A warunki te są przedmiotem opinii organu naukowego i oceny organu zarządzającego. Zdaniem Komisji PROP ds. CITES, w warunkach Polskich (brak dostępu do stosunkowo ciepłego morza o odpowiednim zasoleniu, z możliwością wydzielenia dużych przestrzeni dla delfinów trzymanyh w kontrolowanych warunkach), jedynym gatunkiem walenia, dla którego jest potencjalnie możliwe zapewnienie właściwych warunków do przetrzymywania, jest morświn zwyczajny (*Phocoena phocoena*), o ile przetrzymywanie będzie miało z założenia charakter czasowy i będzie realizowane w celu leczenia, rehabilitacji i przywrócenia do środowiska naturalnego okazów chorych, rannych lub osłabionych. W przypadku pozostałych waleni, ich przetrzymywanie w delfinariach urządzonych na stałym lądzie zdaniem Komisji nie może być uznane za spełniające warunek zapewnienia im odpowiednich (dostosowanych do wymagań biologicznych) warunków. Zostało to szerzej omówione w opinii połączonych komisji PROP nr PROP/KOZ-CITES/2015-203-1-ak. Oznacza to, że wnioski o import do Polski żywych okazów delfinów powinny spotykać się z odmową także na podstawie art. III ust. 3 lit. b lub ust. 5 lit. b CITES oraz art. 4 ust. 1 lit. c rozporządzenia Rady (WE) nr 338/97.

W opinii połączonych komisji PROP nr PROP/KOZ-CITES/2015-203-1-ak przedstawiono także dodatkowe argumenty przemawiające przeciwko sprowadzaniu i wykorzystywaniu żywych delfinów w delfinariach, w tym do tak zwanej delfinoterapii. Jest wśród nich kształtowanie niewłaściwego stosunku człowieka do wykorzystywania zasobów przyrody i obrazu zasad jej ochrony, oraz promowanie (przez niewłaściwy przykład) tworzenia dalszych delfinariów w Polsce i na świecie, a więc zwiększanie zagrożenia płynącego dla waleni z tego typu działalności. Zwrócono tam też uwagę, że zezwalanie na tego typu działalność byłoby sprzeczne z celem i zasadami ścisłej ochrony gatunkowej, którą w Polsce objęte są wszystkie

walenie. Oznacza to, że wnioski o zezwolenia importowe powinny być odrzucane także na podstawie art. 4 ust. 1 lit. e rozporządzenia Rady (WE) nr 338/97.

Podsumowując: w opinii Komisji PROP ds. CITES, działającej w imieniu Państwowej Rady Ochrony Przyrody – organu naukowego CITES, import do Polski żywych okazów delfinów, w tym do celów pokazów, tak zwanej delfinoterapii czy działalności edukacyjnej, jest na podstawie aktualnej wiedzy sprzeczny z przepisami CITES i zasadami wynikającymi z potrzeb ochrony tej grupy zwierząt. Wnioski o wydanie zezwoleń importowych będą więc przez Komisję opiniowane negatywnie, w oparciu o wskazane wyżej przepisy (właściwe dla statusu ochronnego danego gatunku). Ponieważ zgodnie z zasadami CITES i UE WTR opinie organu naukowego są wiążące dla organów zarządzających przy wydawaniu zezwoleń CITES, tworzenie w Polsce delfinariów (niezależnie od ich deklarowanego celu) w dającej się przewidzieć przyszłości, w oparciu o delfiny sprowadzane spoza Unii Europejskiej, będzie z prawnego punktu widzenia niemożliwe.

Jednocześnie Komisja PROP ds. CITES zwraca uwagę, że w jej opinii także wydawanie wspólnotowych świadectw do użytku komercyjnego czy na przemieszczenie na teren Polski (patrz opinia nr PROP/ CITES/2015-205-1-ak) oraz wydawanie zezwoleń na podstawie art. 56 ustawy o ochronie przyrody na przetrzymywanie, posiadanie, chów i hodowlę żywych okazów waleni na potrzeby delfinariów (patrz opinia PROP/KOZ-CITES/2015-203-1-ak), byłyby niewłaściwe i indywidualne wnioski będą negatywnie opiniowane przez PROP.

W imieniu Komisji PROP ds. CITES

dr Andrzej Kepel
przewodniczący Komisji

Do wiadomości:

- Ministerstwo Środowiska, Departament Leśnictwa i Ochrony Przyrody, Wydział ds. Konwencji
- Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Departament Zarządzania Zasobami Przyrody
- Członkowie PROP
- a/a